

בית האבות "בייתי" בטאנה

בית האבות היהודי בטאנה, הידוע בשם 'בייתי', הוקם ב-1996. הבית הוקם מתוך צורך בעזרה לזקנים ערירים ללא ילדים או בני זוג, ביוזמת מנהיגי הקהילה. בית האבות מסובסד על ידי הג'וינט ועל ידי קרן צדקה מיוחדת שהוקמה על ידי חברי הקהילה. בזמן ביקורנו שם שכנו בבית האבות שבעה מזקני הקהילה, מנהל המקום שאינו יהודי ושתי מבשלות יהודיות, חברות הקהילה שעובדות בו.

הבית ממוקם בשכונה מרוחקת, בפאתי טאנה, הרחוקה מכל ריכוז יהודי. בחזית הבית מוצב שלט:

This home for the elderly
BAYITI
Is founded by AJJDC in September 1996
Thank to a generous gift by the
.Weinberger foundation, U.S.A

הבית בן שתי קומות. בקומת הכניסה סלון וחדר מגורים. בסלון שתי ספות ישנות וארון קטן עם נרות דקורטיביים שמכינים דיירי המקום למכירה באירועי הצדקה של הקהילה. על הקיר תלויות תמונות מהווי המקום ולוח שנה מצויר. חדר המגורים הגדול המשמש כ'מגורי הגברים'. בזמן ביקורנו התגוררו במקום שני גברים, ראובן ויהודה.

בקומה השנייה מטבחון קטן, וחלל גדול המשמש כ'מגורי נשים'. לכל אישה מיטה וארונית קטנה בה היא שמה את חפציה. בבית אין כמעט סממנים יהודיים למעט תמונת הכותל המערבי בקומה השנייה.

הרושם הכללי מבית האבות הוא של מקום קטן, צפוף ומוזנח. העזובה ניכרת בכל.

עבודת המחקר בבית האבות לא הייתה פשוטה עבורנו, כי חוץ מפערי המנטאליות והשפה נדרשנו להתמודד עם המראות הקשים, ועם המחשבה על הפער בין המציאות שנגלתה לעינינו לבין המציאות בארץ, בה מתגוררים קשישים במגדלי דיור מוגן המפוארים, בהם לכל דייר דירה מאובזרת משלו ורמת חיים גבוהה מאד.

מצאנו כי לחברי הקהילה היהודית בטאנה יש תחושות סותרות לגבי בית האבות. בהודו מקובל שהגרעין המשפחתי נשאר ביחד, ושהילדים הגדלים גרים עם הוריהם המזדקנים גם לאחר שהקימו משפחה, ודואגים להם עד יומם האחרון. מוסד כמו 'בייתי' מצביע על כך שיש בעיה בקהילה היהודית.

קיבלנו תחושה שחברי הקהילה אינם מעוניינים לענות על שאלות הקשורות לבית האבות, ושיש 'חשאינות' כללית ברגע שנושא בית האבות עולה. יותר מכך, אנשים מבוגרים, שבעוד שנים מספר שנים יכולים לראות עצמם מתאימים לבית האבות, העבירו לנו מסר שהיו מעדיפים למות ולא למצוא עצמם שם. תחושות אלו נובעות כנראה בגלל חוסר הפרטיות, בגלל גודלו של המקום ובגלל תחושתם שהמקום יקרב אליהם את מותם.

הכנה מוקדמת

לאחר החלוקה לצוותים, ובשיתוף עם צוות הראיונות, החלטנו להתמקד בנושא החתונה בשאלות אל דיירי הבית. כוונתנו הייתה לשאול על המנהגים הרווחים בחתונות, על מידת ההיכרות עם בן הזוג לפני החתונה ועוד. בפועל, נוכחנו לדעת כי הראיון אינו פשוט כלל: הדיירים מבוגרים מאד, זיכרוןם מתעתע, רובם לא שומעים היטב. השאלות שנשאלו באנגלית תורגמו למהרטי, התשובות נתנו במהרטי ותורגמו חזרה לאנגלית, התהליך כולו היה ארוך ומייגע ועייף את כל המעורבים בראיון.

דיירים:

ראובן נגאוקר

ראובן, עטור שפם לבן המתנסוס לתפארת מאוזן לאוזן, שמח מאד לבואנו. בן 77, יליד בומבי. ראובן למד עד כתי' ה'. הוא עבד חמש עשרה שנה ב - Bombay Bus Company. לאחר מכן נהג מונית פרטית במשך חמש עשרה שנה נוספות. שימש גם כשמש בבית הכנסת של עלי באג במשך שנתיים. ראובן גר ב'בייתי' שלוש שנים. הוא אוהב לשיר ולרקוד.

ראובן הראה לנו את המיטה שלו, ושיא השיאים - שר לנו את הפיוט 'אליהו הנביא'. יומיים לאחר פגישתנו ב'בייתי' פגשנו את ראובן בבית הכנסת בטאנה, והבנו שהוא מגיע לשם באופן קבוע להתפלל ולקחת חלק בהווי החברתי.

סופי יחזקאל סלגאוקר

סופי בת תשעים פחות או יותר, לא ידעה בדיוק את גילה. היא נולדה בפונה ובה גם חיה. כשנפטר בעלה עברה ל'בייתי'. בעלה עבד ברשת הרכבות של הודו וסופי שמשה כעקרת בית. לזוג לא היו ילדים.

על חתונתה סיפרה כי לא הכירה את בעלה לפני החתונה, הם נפגשו לראשונה בטקס החתונה. 'הייתי צריכה לקבל את הבחור'. החתונה התקיימה בשבת, לפני המנדי וביום שני הלכה סופי לבית בעלה. בחתונתה לבשה סארי מיוחד, לבן. מכיוון ולא היה מקווה בפונה, לא טבלה לפני החתונה.

סופי הראתה לנו תמונה ישנה מימי חתונתה.

הגיעה ל'בייתי' בעזרתו של אליהו ג'ייקוב, משום שאין לה שארי בשר שידאגו לה.

שיבא מייקל דניאל

שיבא, שנולדה באסאם ב-1920, היא בת למשפחה בת 12 נפשות. נישאה לג'ורג' במומבאי כשהייתה בת 18, לזוג אין ילדים. עבדה כצובעת בדים. אחיה, שחי בארצות הברית, הביא אותה ל'בייתי'.

אליזבט דוקרקר

בת 73, נולדה במומבאי ליד בית הכנסת 'מגן חסידים'. אליזבט לא נולדה יהודייה, היא התגיירה על ידי טבילה בנהר שבע פעמים ואמירת ברכה 'של אליהו הנביא'. משפחתו של בעלה חיה בשכונת להוריה, והילדים הכירו מגיל צעיר. אמרו עליהם שהם 'נראים חמודים ביחד'. הם נישאו כשהייתה בת עשרים. אליזבט מספרת שבחרה בכך בעצמה - היא גדלה בשכונת ליהודים ונראה לה טבעי להתחתן עם יהודי ולהמיר את דתה למענו. לדבריה משפחת החתן שמחה מאד על השידוך וקיבלה אותה כאחת משלהם. היא שמרה על הכשרות ועל קיום מצוות השבת כל חייה. לדבריה, היא אוהבת להיות יהודייה, ושמחה שהתגלגלה לכך. אליזבט, שלמדה עד כיתה ה', עבדה בבית חולים כעוזרת רופא. היא אם לשני ילדים, שמבקרים אותה אחת למספר חודשים.

אליזבט אוהבת לחיות ב'בייתי'. היא הולכת לבית הכנסת בטאנה לעיתים, ונהגה לעזור בחתונות יהודיות בהכנת תבלינים ובניקוי אורז. אליזבט דקלמה לנו את הא-ב' העברי ושרה גם את המזמור 'אליהו הנביא'.

רייצ'ל שמשון אוסקר

רייצ'ל נולדה במומבאי. אביה היה מורה מפורסם באורט, שם עבדה גם היא שנים רבות כמבשלת וכמפקחת על התלמידות. רייצ'ל, שלא נישאה ואין לה ילדים, למדה עד כיתה ז', התפללה בבית הכנסת 'מגן חסידים'. היא חיה בטאנה למעלה מעשרים שנה, לעתים הולכת לבית הכנסת, מתפללת ומברכת כל יום. בעבר הייתה בעלת בית גדול, אולם היא נשדדה. משלא הצליחה להשיב לעצמה את רכושה בחרה לעבור ל'בייתי' בו היא מתגוררת בעשר השנים האחרונות. רייצ'ל שרה לנו את המזמור 'כי אשמרה שבת', וברכה את ברכת 'המוציא לחם מן הארץ'. על יד ראשה של רייצ'ל תלויה תמונת הכותל המערבי.

רחל סמואל דיוודקר

רחל נולדה בפקיסטן בשנת 1941, ונשאה בבית הכנסת 'שער הרחמים'. לרחל סיפור חיים ארוך ויוצא דופן, שמידת אמינות אינה ברורה. רחל, שהיא אישה צעירה יחסית לשאר הדיירים, מצאה מקלט ב'בייתי' לאחר שהות ארוכה בארצות הברית. היא גילתה שמשפחתה איננה משפחתה האמיתית, בן זוגה בגד בה, והיא ירדה מנכסיה. גם היא הגיעה ל'בייתי' בעזרתו של אליהו ג'ייקוב, וכנראה שתישאר שם למרות הפרש הגילאים בינה ובין שאר הדיירים, ולמרות חוסר הנוחות שבמצב. החזרה לארצות הברית אסורה עליה, והיא ערירית. סיפורה העצוב עובר בין יבשות ושנים, ואנו מאחלים שיהיה לו סוף טוב.

יהודה ברוך פזרקר

בן 81, נולד בטאנה, רווק. גם סבו נולד בטאנה. יהודה הוא איש אינטליגנטי ומאיר פנים. בצעירותו היה איש עסקים. הוא עושה רושם של איש העולם הגדול ואף העיד על עצמו שיש לו חברים מכל הדתות, בכל השפות ומכל הגילאים. ארבעת אחיותיו גרות בישראל בערים שונות, והוא ביקר בארץ ובמצרים בשנת 1991, בזמן מלחמת המפרץ. זוהי שנתו הראשונה ב'בייתי' והוא מרוצה, אך יש לו שאיפות לחסוך סכום כסף שיעזור לו לעבור מהמקום ואולי לעלות לישראל. לפני שגר ב'בייתי' התגורר בבית הכנסת בטאנה, שם גם עבד. יהודה העיד על עצמו שהוא איש ידוע בקהילה ושכולם מכירים אותו ומכבדים אותו. כיום הוא הולך לבית הכנסת בשבתות ובחגים. הוא שאל אותנו אם ידוע לנו שזהו בית האבות היחיד בכל הודו.

לסיכום

"בייתי" הוא מוסד חשוב במערך מוסדות הקהילה היהודית של טאנה, של מומבאי ובהודו כולה. הוא תופעה ייחודית במדינה שבה הזקן הוא חלק ממשפחתו עד אחרון ימיו. מוסד כזה מצביע על מעורבותה של הקהילה בחייהם של זקנים ערירים שאינם יכולים לדאוג לעצמם, אם כי ברור שרמת המחייבה צריכה להיות גבוהה יותר. הדיירים אינם מבודדים, אם ירצו יוכלו להמשיך להגיע לתפילות בבית הכנסת של טאנה ולפעילויות הקהילה בג'וינט. זהו מקום לא פשוט, מקום שגורם לאנשים צעירים לתהיות ולמחשבות. אנו מאחלים לכל דיירי "בייתי" המקסימים רפואה שלמה וחיים טובים.